

Trendovi u ovisničkim ponašanjima učenika virovitičke gimnazije tijekom 40 godina

Siniša Brlas, prof.

Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije
Ljudevita Gaja 21, Virovitica
e-mail: sinisa.brlas@zzjvpz.hr

Sanja Lješćak, mag. psych.

Virovitica
e-mail: ljescaksanja@gmail.com

Uvod

Ovisnička ponašanja mladih ometaju psihofizički i psihosocijalni rast i razvoj, osobito pušenje, pijenje alkohola i zloupotreba droga. Prevencija je najučinkovitiji oblik borbe protiv ovisnosti jer je cilj spriječiti da se rizični činitelji razvijaju u nepovoljne ishode. Ciljevi i evaluacija prevencije temelje se na istraživanju rizičnih i zaštitnih činitelja.

Cilj rada

Rad prikazuje rezultate istraživanja ovisničkih ponašanja mladih u Virovitici (gimnazijski programi) između 1983. i 2023. godine.

Metoda

Primijenjen je anketni upitnik, a pitanja su bila o pušenju, pijenju alkohola i zluporabi droge te o dobi i spolu. Obuhvaćeni su učenici od 1. do 3. razreda gimnazijskih usmjerenja u Virovitici, 1694 učenika oba spola, odnosno 1291 ispitanik 1983. godine, 182 ispitanika 1988. godine i 221 ispitanik 2023. godine.

Rezultati

Rezultati t-testa pokazuju kako u pijenju alkohola između 33% učenika 1983. i 27% 1988. nema statistički značajne razlike, dok 2023. učenici statistički značajno više piju (66%) u odnosu na prethodna istraživanja. Drogu je 1983. i 1988. zloupotrijebilo 4% učenika, 2023. njih 9% i to je povećanje statistički značajno. U 1983. je pušilo 29% učenika, 1988. njih 18% (što je statistički značajno manje), te 2023. njih 14% što nije statistički značajno smanjenje u odnosu na 1988. godinu.

Pitanje	Odgovor DA po godinama		
	1983.	1988.	2023.
Piješ li ponekad alkoholna pića?	33%	27,47%	65,60%
Jesi li ikada do sada uzimao/la neku drogu ?	3,75%	3,85%	8,60%
Pušiš li duhanske proizvode?	29%	18,13%	13,60%
Pušiš li e-cigarete?	-	-	15,40%

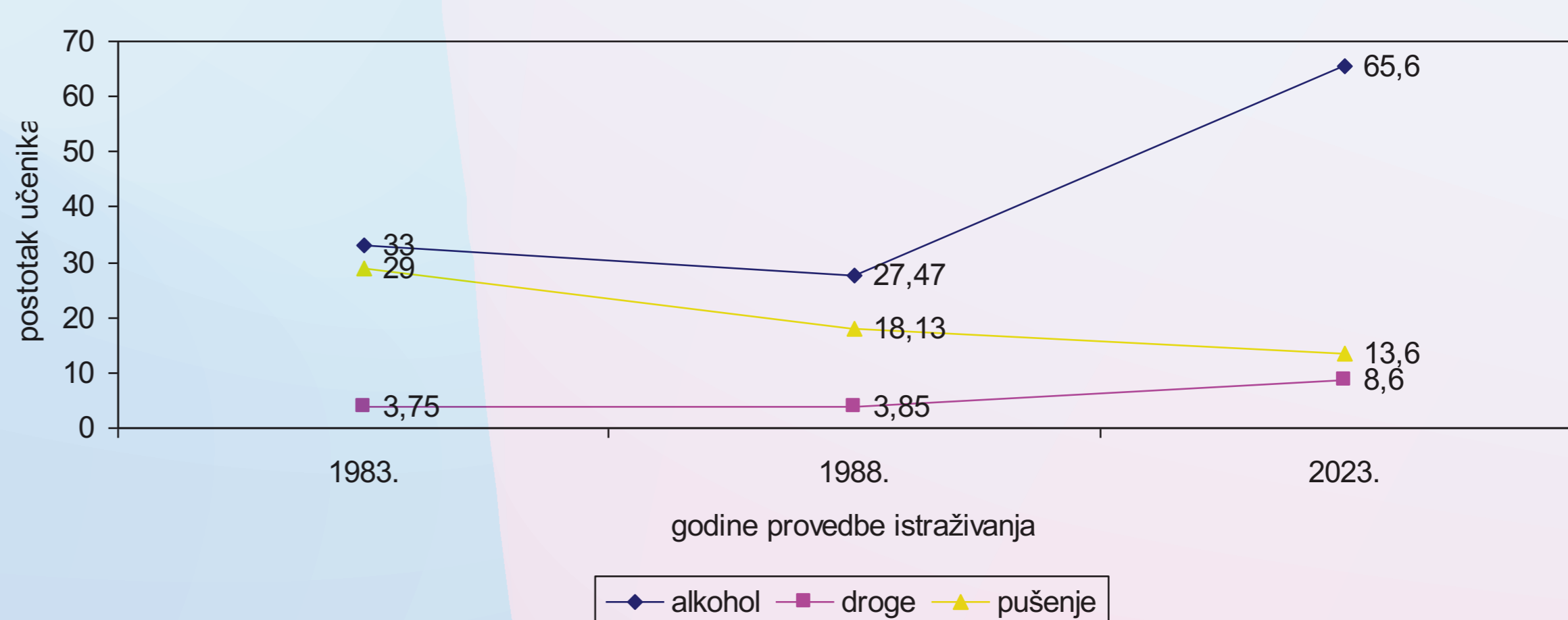
Tablica 1. Odgovori učenika na pitanja u anketnom upitniku (istaknuti su dominantni odgovori)

Rizično ponašanje (sredstvo)	Razlika među godinama		
	1983. - 1988.	1983. - 2023.	1988. - 2023.
Alkohol	SD _{p1-p2} = 0.035 r = 0.056, t = 1,6	SD _{p1-p3} = 0.035, r = 0.326 t = 9.31 ss = 1510 p < .01	SD _{p2-p3} = 0.046 r = 0.382 t = 8.3 ss = 401 p < .01
Droga	SD _{p1-p2} = 0.015 r = 1/1000 t = 0.06	SD _{p1-p3} = 0.019 r = 0.048 t = 2.52 ss = 401 p < .05	SD _{p2-p3} = 0.024 r = 0.048 t = 2 ss = 401 p < .05
Pušenje	SD _{p1-p2} = 0.032 r = 0.109 t = 3.41 ss = 1471 p < .01	SD _{p1-p3} = 0.026 r = 0.154 t = 5.92 ss = 1510 p < .01	SD _{p2-p3} = 0.037 r = 0.045 t = 1.21

Tablica 2. Testiranje statističke značajnosti razlika odgovora

Legenda:
SD je pogreška proporcije
r je razlika između proporcija
t je rezultat t-testa
ss su stupnjevi slobode
p je statistička značajnost razlike
Crvenom je bojom označena statistička značajnost razlike na razini rizika manjoj od 1 (p < .01) ili 5 % (p < .05).

Graf 1. Trendovi u rizičnim ponašanjima učenika tijekom 40 godina

Zaključak

Rezultati ukazuju na trendove u ovisničkim ponašanjima mladih koja podrazumijevaju unos štetnih tvari u organizam: sve manje puše, ali sve više piju alkohol i zlupotrebljavaju droge. Njihovi su obrasci ponašanja odraz generacijskih promjena, a ponašanja su posljedica i dostupnosti pojedinih sredstava ovisnosti: u današnje je vrijeme droga mladima dostupnija, pušenje je za maloljetnike postalo proskribirano (kupnja cigareta zabranjena), dok je alkohol gotovo legalno sredstvo ovisnosti nedovoljno socijalno nepoželjno i s anksiolitičkim djelovanjem te generira nove obrasce pijenja (binge drinking ili ekscesivno pijenje). Istraživanje je pokazalo kako mladi kroz generacije mijenjaju obrasce rizičnih ponašanja, usvajaju i nove oblike rizičnih ponašanja (pušenje e-cigareta), ali su ustvari tijekom rasta i razvoja stalno izloženi rizičnim činiteljima za razvoj ovisnosti.

ANKETA O RIZIČNIM PONAŠANJIMA UČENIKA 2023.

Uputa:
Molimo te da odgovoriš na dolje navedena pitanja jer će tvoji iskreni odgovori pomoći da utvrdimo sklonost rizičnim ponašanjima učenika. Anketa je kratka, jednostavna i anonimna, nema točnih ili netočnih odgovora, zanima nas samo tvoje osobno iskustvo.
Hvala na suradnji!

- Piješ li ponekad alkoholna pića?
a) da
b) ne
- Jesi li ikada do sada uzimao/uzimala neku drogu?
a) da
b) ne
- Pušiš li duhanske proizvode (pitanje se odnosi samo na duhan, ovdje se ne misli na pušenje ostalih suvremenih pripravaka)?
a) da
b) ne
- Pušiš li e-cigarete (ovdje se misli na pušenje suvremenih pripravaka koje koriste tekućine različitih aroma, ne na duhan)?
a) da
b) ne

Spol (zaokruži): M Ž Dob (navršene godine života, zaokruži): 14 15 16 17